Železna cesta 16, 1000 Ljubljana
T: 01 473 55 31
E: gp@zagovornik.rs.si
REPUBLIKA SLOVENIJA
ZAGOVORNIK NAČELA ENAKOSTI

Številka: 0700-4/2019/3
Datum: 13. 2. 2019

MINISTRSTVO ZA DELO, DRUŽINO, SOCIALNE ZADEVE IN ENAKE MOŽNOSTI
ŠTRUKLJEVA CESTA 44

1000 LJUBLJANA
E: gp.mddsz@gov.si

Zadeva: **PRIPOROČILO ZAGOVORNIKA NAČELA ENAKOSTI - sofinanciranje projektov s področja enakosti žensk in moških**

Spoštovani,

Zagovornik načela enakosti (v nadaljevanju: Zagovornik) je dne 15. 1. 2019 prejel elektronsko sporočilo predlagatelja, ki je na Zagovornika nalovil prošnjo, da z vidika svojih pristojnosti preuči javni razpis za sofinanciranje projektov s področja enakosti žensk in moških za leto 2019, ki ga je dne 28. 12. 2018 objavilo Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (v nadaljevanju: MDDSZ), in sicer na dveh področjih: 1) Nasilje med zmenkanjem; in 2) Delo s fanti za preseganje stereotipov. Razpis je male vrednosti, rok za prijave je 28. januar 2019.

Besedilo razpisa navaja, da za potrebe tega razpisa pomeni **zmenkanje** (angl. *dating*) dogovarjanje za zmenek ali druženje, druženje samo in ves čas odnosa med fantom in dekletom, ko sta par, pa še ne živita v skupnem gospodinjstvu. Za potrebe tega razpisa **spolni stereotipi** pomenijo "posplošeno in poenostavljeno dojemanje žensk in moških ter njihovih družbenih vlog. Nanje naletimo v vseh sferah življenja: v družini, vrtcu, šoli, službi, medijih, pri sami izbiri izobraževanja in zaposlitve, v športu, prostočasnih dejavnostih … Pogosto so tako vpeti v naše življenje, da jih sprejemamo kot samoumevne in se tako tudi obnašamo. Predstavljajo enega najbolj trdovratnih vzrokov za neenakost spolov v družbi, saj – med drugim – lahko vplivajo na ključne odločitve glede interesov, izobraževanja ter kariernih poti žensk in moških."

Predlagatelj v svojem elektronskem sporočilu navaja, da se t.i. zmenkanje glede na razpis nanaša zgolj na "odnos med fantom in dekletom". Razpis je zasnovan tako, da izključuje osebe, ki sestavljajo par istega spola. Opozarja, da se nasilje v razmerju lahko dogaja tudi med pari istega spola. Prav tako se "spolni stereotipi, dojemanje žensk in moških ter njihovih družbenih vlog" nanaša na vse moške, ženske in transspolne osebe, in ne zgolj tiste, ki so v odnosu med fantom in dekletom. Spolni stereotipi so posledica patriarhalnega družbenega reda, ki se nanaša na vse segmente družbe, vse spole in vse partnerske skupnosti, ne glede na spolno sestavo. Nadalje navaja, da je glede na dikcijo videti, da razpis implicitno cilja na mlajše generacije (govora je o fantih in dekletih), stereotipi in nasilje v odnosu pa so enako pereč problem vseh generacij. Na podlagi navedenega zato predlagatelj meni, da gre pri omenjenem razpisu za neenako obravnavo parov oz. partnerskih odnosov glede na spolno sestavo ter da je razpis izključevalen in torej diskriminatoren na osnovi spolne usmerjenosti, pa tudi spolne identitete ter starosti, t.j. generacijske pripadnosti in zato v neskladju z zakonskimi predpisi na področju enakih možnosti in varstva pred diskriminacijo.

Zagovornikove naloge in pooblastila ureja 21. člen Zakona o varstvu pred diskriminacijo (Uradni list RS, št. 33/16 in 21/18 – ZNOrg, v nadaljevanju: ZVarD), ki določa, da je Zagovornik pristojen za obravnavo primerov domnevne diskriminacije ter nudenje neodvisne pomoči in svetovanje diskriminiranim osebam pri uveljavljanju njihovih pravic v zvezi z varstvom pred diskriminacijo. Zagovornik je v okviru svoje sistemske funkcije pristojen tudi za spremljanje splošnega stanja v Republiki Sloveniji na področju varstva pred diskriminacijo in položaja oseb z določenimi osebnimi okoliščinami ter pripravo neodvisnih poročil in **priporočil** državnim in drugim organom v zvezi z ugotovljenim položajem oseb z določeno osebno okoliščino, in sicer glede preprečevanja in odpravljanja diskriminacije ter sprejemanja posebnih in drugih ukrepov za odpravo diskriminacije.

Ker elektronsko sporočilo pobudnika ni vsebovalo vseh sestavin, ki jih ZVarD v 36. členu predpisuje za podajo predloga za obravnavo diskriminacije, je Zagovornik zaradi relevantnosti področja in tehtnosti argumentov omenjeni Javni razpis za sofinanciranje projektov s področja enakosti žensk in moških za leto 2019 (v nadaljevanju: Javni razpis), ki ga objavilo MDDSZ, dne 28. 12. 2018, skladno s 34. členom ZVarD preučil po uradni dolžnosti.

Zagovornik ugotavlja, da gre za javni razpis, ki je bil objavljen za namen sofinanciranja projektov na podlagi Zakona o enakih možnostih žensk in moških (v nadaljevanju: ZEMŽM). ZEMŽM v 18. členu izrecno določa, da Urad (danes Sektor) za enake možnosti na področju ustvarjanja enakih možnosti med drugim sodeluje tudi z nevladnimi organizacijami, ki delujejo na področju enakih možnosti, in sofinancira njihove projekte ali dejavnosti. Iz navedenega razloga pri omenjenem javnem razpisu po oceni Zagovornika ne gre za splošno ali vnaprejšnje izključevanje posameznikov ali skupin iz človekovih pravic in temeljnih svoboščin, drugih pravic, pravnih interesov in ugodnosti, ki bi temeljilo na spolni usmerjenosti, spolni identiteti ter generacijski pripadnosti (na osnovi starosti) in bi bilo iz tega razloga v nasprotju s predpisi s področja varstva pred diskriminacijo. Javni razpisi so objavljeni na podlagi izbranih prioritet in tematik, ki jih določi pristojna javna institucija. Zagovornik se strinja, da je razpis ozko usmerjen in zajema le manjši nabor tematik, ki so relevantne za uresničevanje načela enakosti in enakih možnosti. Poleg izpostavljenih tematik javni razpis ne omogoča prijave projektov s področja vrste drugih perečih družbenih vprašanj. Javna institucija je za vsak razpis dolžna pripraviti določene prioritete, ki jih utemeljuje s svojimi siceršnjimi predpisi in usmeritvami na področju kreiranja javnih politik. Glede na navedeno je Zagovornik za namen opredelitve do razpisa vpogledal v pravne podlage za njegovo objavo in sofinanciranje ter pristojnosti in delovna področja državnega organa, ki ima za izvedbo tovrstnih razpisov izrecno podlago v zakonu. Javni razpis zasleduje cilje in namen ZEMŽM in ga je v tem kontekstu potrebno tudi presojati, in sicer kot enega od mehanizmov za vzpostavljanje enakosti spolov. ZEMŽM v 1. členu izrecno določa, da se s tem zakonom določajo skupni temelji za izboljšanje položaja žensk in ustvarjanje **enakih možnosti žensk in moških** na političnem, ekonomskem, socialnem, vzgojno-izobraževalnem ter na drugih področjih družbenega življenja. Kar pa ne pomeni, da je sam zakon, ki postavlja tovrstna izhodišča, diskriminatoren, ravno nasprotno, je instrument, ki moškim in ženskam priznava enakost, ki je eno, vendar ne edino osnovno načelo demokracije in spoštovanja človekovih pravic in kot tako pogoj za socialno pravično in pravno državo. Zagovornik meni, da je pohvalno in pomembno, da je MDDSZ objavil tovrstni razpis ter da na ta način prispeva h krepitvi enakosti spolov in preprečevanja nasilja med spoli. Obstajajo tudi druga področja družbenega življenja in posamezniki oz. skupine posameznikov, ki uživajo (posebno) varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin, ki so jim priznane tako z Ustavo RS, kot z zakoni in podzakonskimi predpisi, ter katerih uresničevanje se spodbuja in dosega z najrazličnejšimi politikami in med drugim tudi s tovrstnimi javnimi razpisi, ki po posameznih področjih zasledujejo legitimne cilje, kot na primer: pravice romske skupnosti v Sloveniji, pravice avtohtone italijanske in madžarske narodne skupnosti, pravice otrok, pravice oseb z invalidnostmi in številne druge.

Ob tem ko se je MDDSZ odločil za financiranje omenjenega javnega razpisa, pa po mnenju Zagovornika nikakor ni mogoče zaključiti, da druga področja družbenega življenja in pravice posameznikov niso relevantne in jim ni potrebno posvečati pozornosti. Zagovornik se v celoti strinja z izhodišči podanimi v elektronskem sporočilu, da se (lahko) nasilje dogaja tudi med pari oseb istega

spola ter da obstojijo tudi spolni stereotipi, ki se nanašajo na vse moške, ženske in transspolne osebe in ne le na tiste, ki so v odnosu med fantom in dekletom in tudi ne glede na njihovo starost.

Ker Zagovornik ocenjuje, da gre za pomembna vprašanja, ki niso deležna zadostne pozornosti, ne glede na to, da konkreten javni razpis ne krši določil ZVarD, na vaše ministrstvo naslavlja **priporočilo**, da z namenom preprečevanja in odpravljanja diskriminacije v prihodnje v svoje razpise skušate vključiti tudi vidik istospolnih partnerskih zvez in zmenkov ter osvetliti tudi spolne in druge stereotipe, ki presegajo ustaljeno dojemanje ženskih in moških znotraj raznospolnih partnerskih zvez ter področje transspolnosti.

Lepo pozdravljeni,

Pripravila:
Sergeja Oštir
Samostojna svetovalka Zagovornika

Miha Lobnik
ZAGOVORNIK NAČELA ENAKOSTI

dr. Neža Kogovšek Šalamon
Vodja oddelka za ugotavljanje
diskriminacije in zagovorništvo

Poslano:
- naslovniku (po e-pošti),
- zbirka dok. gradiva.